

Om relasjonenes plass i arbeidet med gudstjenestereformen

HALLVARD OLAVSON MOSDØL

hallvard.o.mosdol@mf.no

For en tid tilbake ble jeg bedt om å kommentere myten om at "sjømannsprester er bedre enn andre prester"¹. Jeg svarte at jeg trodde sjømannsprester var som prester flest. Meg bekjent skjedde det ingen omformatering i passkontrollen.

- Det skjer imidlertid noe med kontekst og arbeidsvilkår. Ute har man kanskje fire-fem konfirmanter; i Norge risikerer man å få 80. Og her hjemme oppsøker ikke folk menigheten for å kjøpe brunost, sa jeg, og følte at jeg hadde øvd Den norske kirke rettferdighet.

Jeg følte samtidig behov for å supplere. Alt var ikke sagt med dette. Vi mennesker blir preget av våre omgivelser. Det å være del av en kultur som gjennom generasjoner har satsset på å bygge *relasjoner* gjennom oppsøkende arbeid og gjestfrihet gjør noe med en, inkludert prester.

- Sjømannskirken minner meg om vafler, sa jeg.

- Den norske kirke minner meg litt for mye om fylkeskommunen. En stor, tung og amøbisk størrelse som man ikke nødvendigvis anbefaler naboene å oppsøke sånn uten videre.

Sammenligningen var neppe rettferdig, verken overfor Den norske kirke eller overfor fylkeskommunen. Jeg forsøkte imidlertid å sette ord på noe flere kan kjenne seg igjen i. Mens Sjømannskirken av mange beskrives som "nær og trygg", kan Den norske kirke oppleves som en "anonym, distansert størrelse preget

av formell høytid" (Mosdøl 2005). Der fortellingene om Sjømannskirken ("hjemmet") nærmest ukritisk applauderes, utsettes Den norske kirke ("institusjonen") ikke sjelden for en mer kritisk holdning.

Denne forskjellen i offentlighetens oppfattelse er av interesse, ikke minst siden Sjømannskirken har en nær relasjon til Den norske kirke. Det er biskopen i Bjørgvin som har tilsyn med organisasjonen. Det er den samme liturgien som forrettes hjemme og ute. Det er det samme evangeliet som forkynnes, og det er de samme prestene, utdannet på de samme studiestedene, som preker og forretter. Så hva skyldes forskjellen i folks oppfattelse?

Målet med artikkelen

Jeg har i andre sammenhenger forsøkt å si noe om hvilke impulser man kan hente fra Sjømannskirken i arbeidet med menighetsutvikling i folkekirken. I det følgende vil jeg drøfte hvordan Sjømannskirkens fokus på kontinuitet, kontekst og relasjonsbygging kan inspirere Den norske kirkes pågående arbeid med gudstjenestefornyelse. Mitt overordnede mål er å tematisere relasjonenes plass i arbeidet med gudstjenestereform. Etter Kirkemøtet våren 2011 framstår denne prosessen som et satsingsområde i folkekirken.

Gudstjenestereformen innebærer delegering av ansvarsmyndighet for liturgien fra sentral til

lokalt nivå i Den norske kirke. Det enkelte menighetsråd skal inn i prosessen med å utmeisle Lokal grunnordning for de ulike hovedgudstjenestene. Dette arbeidet skal finne sted innenfor de liturgiske rammer som Kirkemøtet har vedtatt. Det er i andre sammenhenger gjort rede for disse. Her kan vi nøye oss med å fastslå at menighetsrådet innenfor en gitt struktur (ordo) kan velge mellom en rekke alternativer. Reformen oppmuntrer til større fleksibilitet, mer rom for det stedege samt mer involvering i gudstjenesten.

På et overordnet plan synes reformen å ha et dobbelt sikte: Den bringer nytt liturgisk materiale *samtidig* som den oppfordrer til en endret kultur rundt forberedelse av og gjennomføring av gudstjenesten. Prest og kirkemusiker skal inn som *rådgivere* for menighetsrådet. Hvordan denne rådgiverfunksjonen skal forstås, er uklart. For mange menighetsråd vil det oppleves krevende å skulle ta stilling til alle de punktene som reformen legger opp til. Det er snakk om et betydelig antall valg på ulike nivå. Samtidig er det et spørsmål om ikke det grunnleggende *involverings- og relasjonsaspektet* som reformen bygger på, vil vise seg å være minst like utfordrende?

Når man arbeider med gudstjenestefornyelse, har enkelte en tendens til å tenke at liturgi oppleves fremmedgjørende og arkaisk, og at løsningen ligger i å fornye det *ytre*, språket og formene. Det kan sammenlignes med at man kommer hjem og ser et lass av slitte møbler og rom som lukter gammelt. "Dette huset kan jeg ikke bo i," tenker man og setter i gang en radikal oppussing. Man skal ikke undervurdere nytten av en slik prosess. De fleste av oss vet like fullt at skal man få et godt hjem, så er det aller viktigste relasjonene – hvordan de som bor i huset, har det sammen. Kan dette bildet fungere som en metafor for arbeidet med gudstjenesten? At man i den pågående reformprosessen må holde fokus både på form og relasjon, og ikke glemme balansen mellom de to?

Gjenkjennelsens glede

Den som har besøkt norske sjømannskirker, vet at høymessen i liten grad skiller seg ut fra den i Norge. Det er snarere et poeng at den skal være

så lik som mulig. Det er den samme liturgien som gir form til gudstjenesten, og man synger salmer av det kjente slaget. Fenomenet kan betegnes som en intuitiv sans for *gjenkjennelsens glede*. Dette er et uttrykk lånt av Fredrik Modèus. I boken *Mod at vara kyrka* (2005) gjør han seg til talsmann for at kirken må framstå som et *inkluderende felleskap* preget av forsonet mangfold. Dette innebærer at man må finne en balanse mellom både en åpenhets- og en fellesskapsdimensjon.

Dette er en krevende øvelse. På den ene siden kan kirken bli så opptatt av det "åpne" at man overser nødvendigheten av å ha konkrete felleskap å inkludere i. Dette kan være den renskårne folkekirkemenighetens utfordring, antyder Modèus, at man er så fokusert på ønsket om å være inviterende overfor alle som oppsøker kirken, at man overser hva man inviterer inn til, og hvordan man systematisk bygger fellesskap. Andre menigheter kan gå til motsatt ytterlighet der kristent felleskap forveksles med personlige relasjoner. Her kan det oppstå nære, tette felleskap der menighetsliv og sosialt nettverk framstår som identiske størrelser. Slike fellesskap kan komme til å skape lukkede strukturer som virker ekskluderende.

Begge disse ytterlighetene – rendyrket "folkekirk" versus rendyrket "trofelleskap" – er karikaturer av den kirke som er kalt til radikal åpenhet så vel som til fellesskap om Ord og sakrament. Først når man sammenholder disse to dimensjonene, framstår kirken som det forsonede mangfold den er kalt til å være. Utfordringen blir ifølge Modèus å skape en gjenkjennelsens glede både for dem som går ofte, og for dem som går mer sjelden til gudstjeneste. Og det er med liturgi som med dans: Så lenge man teller trinnene, går man knapt opp i dansen. I det øyeblikk trinnene bor i kroppen, når de kommer av seg selv – da danser man. Dansen forutsetter trygghet og fortrolighet med formen. Det handler om kroppens samklang med ordene. Nettopp for å bidra til trygghet er Modèus skeptisk til mange og hyppige endringer av gudstjenesten.

Når jeg leser Fredrik Modèus, får jeg assosiasjoner til Sjømannskirken. Nordmenn i utlandet preges ofte av et *kulturelt etterslep*. Som sjø-

mannsprest i London ble jeg kjent med en nordmann som konsekvent snakket om “televisjonen”. En annen refererte til norsk kulturliv som om Nora Brockstedt fortsatt var rikskjendis. For denne kategorien nordmenn handler gudstjenesten og det liturgiske språket om mer enn semantikk. Gjennom sine ritualer oppleves Sjømannskirken som en bærer av nasjonal identitet, kulturarv og felles verdier. En ny versjon av Fadervår vil av denne gruppen kunne oppleves fremmedgjørende (“Det var ikke slik vi lærte det”).

Spørsmålet er om ikke det samme gjelder en betydelig andel av folkekirkens medlemmer? Mange av dem som fyller norske kirkebenker søndag formiddag, går fordi det er dåp i familien. De er ikke blant de såkalte “kirkevante”, men Fadervår kan generasjoner av nordmenn fortsatt utenat. I en reformtid hvor involvering løftes fram som en kjerneverdi, kan det være et poeng å være varsom med å endre ledd som faktisk gir anledning til dette.

Poenget er ikke at man *må* holde på den gamle oversettelsen. Poenget er at fornyelse *må* handle om mer enn de ytre rammer. Fornøyelse handler ikke minst om hvordan disse rammene fylles. Hvilke relasjoner, eller eventuelt hvilke mangel på relasjoner, er det som preger gudstjenesten? Og på hvilken måte gestaltes liturgien? Hvem som sier hva og hvordan? Velsignelsen kan oppleves som en velsignelse når den lyses med varme og nærvær. Om den deklameres som en togvert annonserer “ neste stopp Nelaug”, oppleves det annerledes. På ett ytre nivå er det de samme ordene som ytes; på et annet nivå er det vidt forskjellige budskap som kommuniseres.

Causa og gudstjeneste

Den som er opptatt av et relasjonelt perspektiv på gudstjenesten, kan hente impulser fra Sjømannskirken. La meg introdusere Thor, en hjemvendte sjømannsprest som oppsummerer forskjellen mellom Sjømannskirken og kirken hjemme på følgende vis: “Sjømannskirka har en fenomenal plass i folks hjertes. I Norge er det å gå i kirka en sånn overskuddsgreie, sånn som man gjør hvis man gidder, eller hvis man har et religiøst ærend. Hvis man da ikke er i den aktive kjernen, da. Rammene er vanvittig forskjellige,”

sier Thor².

Hans erfaring er at folk primært går i kirken hvis man har et “religiøst ærend”. Gudstjenestedeltagelse er for store deler av folkekirkens medlemmer knyttet til kirkelige handlinger. Dåp, vigsel og gravferd er fenomen som i sosialantropologien omtales som *rite de passage*, og Modèus er opptatt av å forstå gudstjenesten som rite. Han mener det er ved livets brytningspunkt, i situasjoner preget av tvedydighet og usikkerhet, at det rituelle instinkt i mennesket våkner.

Modèus innfører begrepet *causa* og hevder at når folk dukker opp i kirken, skyldes det at noe har skjedd. Det kan være snakk om tunge og vanskelige hendelser, for eksempel brå død, noe han definerer som tung *causa*. Det kan også hende at menighetsrådet årlig inviterer til vårkonsert med bygdekoret; dette er *causa* av det lette slaget. *Causa* av ulik karakter gir den enkelte en anledning til å oppsøke kirken, et alibi til å handle ut fra et annerledes mønster enn det man ellers gjør, hevder Martin Modèus (2007).

Dette perspektivet kan hjelpe oss til å forstå hvorfor rammene for Sjømannskirken og Den norske kirke er så “vanvittig forskjellige”. I Norge er folk på hjemmebane. Det medfører ikke at tilværelsen er fri for bekymringer, men disse erfares innenfor kjente rammer. Det å oppholde seg i utlandet for kortere eller lengre tid innebærer noe annerledes og fremmed. Brudd på etablerte relasjonsstrukturer representerer *causa* av tung slag; mange nordmenn i utlandet erfarer for eksempel tap av sosial og kulturell kapital. Nordmenn i eksil synes å ha sterkere grunn (*causa*) for å gå i kirken enn nordmenn hjemme. Sjømannskirken tilbyr kjente rammer og en prat. Gjennom å delta i kjente sosiale sammenhenger, inkludert gudstjenesten, kan den enkelte få hjelp til å innfinne seg i en ny sammenheng. I norsk kontekst trigges de samme behovene ved for eksempel dødsfall i familien. Kanskje er det primært i sitt arbeid med kasualia at Den norske kirke har en arbeidskontekst som ligner på Sjømannskirken?

Gudstjenesten – ”event” eller pulsslag?

Spørsmålet er hva Modèus sitt riteperspektiv kan bidra til i kirkens arbeid med fornyelse av gudstjenesten? Det synes nærliggende å tenke at fornyelse innbefatter å skape *anledninger* som gir folk en grunn til å oppsøke gudstjenesten, skape nye causa. Dette er ikke kun relevant for Den norske kirke. Selv om eksiltilværelsen synes å lade Sjømannskirken med energi, bærer mange kirkestaber både hjemme og ute på samme spørsmål: Hvordan kan kirken framstå som relevant når det ikke ”brenner”?

Sett fra et ritualteoretisk perspektiv er et av gudstjenestenes problem at den ikke svarer eksplisitt på noe som har skjedd (Jfr. Modèus' definisjon av en rite), utover at det har gått en uke siden forrige søndag. For den store majoriteten av folkekirkens medlemmer er ikke dette grunn nok til å oppsøke kirken. En strategi er derfor at man inviterer til gudstjenester med spesiell profil og på denne måten skaper anledninger. Dette er en strategi Thor kjenner både fra Sjømannskirken (”Vi dynget på med det norske vi hadde”) og fra menigheten der han nå arbeider.

Her i bygda er country veldig stort, og for en stund siden hadde vi gudstjeneste med Jonnhy Cash-musikk. Vanligvis kommer det 10-20 stk, men da kom det 300! Sånn tror jeg kirka kan ha en åpnende funksjon. Det er noe med å stikke fingeren i jorda, og spørre: Hvordan er det her?

Denne typen nisjegudstjenester er én strategi norske menighetsråd kan velge i arbeidet med fornyelse av gudstjenesten. Som en følge av trosopplæringsreformen har da også mange menigheter innført fasegudstjenester hvor visse årskull inviteres spesifikt til øremerkede gudstjenester. Dette har mange steder ført til vekst i gudstjenestestatistikken og gitt et bredere engasjement blant folkekirkens medlemmer.

Samtidig kan det være grunn til å spørre i hvilken grad man med denne strategien går inn i kampen om oppmerksomhet på underholdningskulturens premisser? Dersom det å skulle utvikle stadig nye og mer spennende causa blir en bærende strategi i det lokale gudstjenestearbeid, risikerer man da å utsette seg for kreativitetens forbannelse? Hva skal man finne på rundt neste sving? Hvilke kaniner

skal da trekkes opp av prestesnippen? Og hva kommuniserer man indirekte gjennom dette om den vanlige gudstjenesten?

Jeg tror det er viktig at lokale menighetsråd og staber legger opp til strategier som har *bærekraft over tid*. Og skal man lage gudstjenester som oppleves fornyende, kan det være at man har mest å hente ved å utvikle *involverings- og relasjonsaspektet*. Fredrik Modèus beskriver ulike måter å arbeide med involvering og delaktighet på. Han understreker særlig viktigheten av *systematisk og langsiktig* arbeid med gudstjenestegrupper. Det kan være team på fire-fem leke personer, gjerne flere, som deltar med en viss regelmessighet, f.eks. hver sjettede søndag. Skal det fungere over tid, må man etablere gode rammer og finne avgrensede og meningsfulle oppgaver. Det kan være snakk om praktiske gjøremål som å forberede kirkekaffe, dele ut agendaer eller vise plass i kirken. Gjennom praktisk involvering bidrar man til at det ikke bare er prest, øvrig stab og kanskje en kirketjener som synes i gudstjenesten. Ved å arbeide ut fra prinsippet at ”det er bedre at mange gjør litt enn at få gjør alt,” øker det praktiske involveringsaspektet i gudstjenesten betydelig.

Dersom man rekrutterer bredt til gudstjenestegrupper, kan man dessuten bidra til en *representativ* form for involvering. Menigheten ser at det ikke bare er en viss type folk som er aktive. Det er ikke bare menighetsrådet eller konfirmantene som inviteres til å lese tekster, tenne lys osv. Det er snarere et mangfold som er representert i gudstjenestefeiringen. Denne strategien krever en systematisk og gjennomtenkt rekrutteringspolitikk. Gjennom å spørre folk av ulik alder, kjønn og type kan man legge til rette for at flere i benkene tenker at ”Her er det også plass til meg.” Dette er kanskje den viktigste form for involvering, at de døpte som sitter i benkene, opplever en naturlighet knyttet til det å være del av et kristent fellesskap, at de får frimodighet til å begi seg ut på ”dansegulvet” og gjøre gudstjenesten til sin.

Det å bli fortrolig med gudstjenestens puls er en dypt meningsfull form for involvering. Denne form for delaktighet forutsetter at gudstjenesten er gjenkjennelig. Det å satse på et mangfold av høymesseordninger som varierer

fra søndag til søndag, kan bidra til fremmedgjøring. Fredrik Modèus er tydelig på at den enkelte menighet bør ha én variant av søndagens høymesse. Det er følgelig ingen familiegudstjenester i Helgeand i Sverige, der Modèus har vært prest i tolv år. Grunnen er at menigheten har valgt å utvikle en gudstjenesteprofil der man ønsker å inkludere barna *hver* søndag, ikke bare en gang i måneden. Den menighet som indirekte gir slipp på barna ved å legge opp til egne familiegudstjenester, blir fattig som gudstjenestefelleskap, mener Modèus.

Denne strategien reiser interessante spørsmål for norske menighetsråd som skal ta stilling til hvilke forskjellige typer hovedgudstjenester menigheten skal ha. For mange vil det oppleves fremmed ikke å ha familiegudstjeneste. Visjonen om å fastholde hovedgudstjenestens form fra søndag til søndag trenger imidlertid ikke spilles ut mot at man arbeider planmessig med å involvere spesifikke lag og aldersgrupper, slik man gjør det i trosopplæringsreformen. En strategi der man primært satser på å utvikle ett gudstjenestefelleskap, vil imidlertid gi signaler om at i denne menigheten skal det være plass for alle – hver gang. Ved å lage spesialgudstjenester for visse grupper ligger det implisitt at disse ikke er for enkelte andre (familiegudstjenester oppleves for eksempel ikke relevante for single).

Både Fredrik og Martin Modèus mener liturgisk mangfold er et gode. De er imidlertid tydelige på at når den enkelte menighet har funnet en form, bør menigheten bli i denne. Målet er å legge til rette for en selvberende liturgi som man kan *hvile* i. Fleksibiliteten har sin tilmålte plass. Den gudstjenestetype som på lang sikt overlever, er den som samler mennesker til langsiktig engasjement og ikke satser for mange krefter på å tiltrekke tilfeldig besøkende, hevder Fredrik Modèus. Dette underbygger han med statistikk som viser at de menighetene i Svenska Kyrkan som har størst vekst i antall gudstjenestebesøkende, satser på gjenkjennelig form og involvering i gudstjenesten (2009).

Martin Modèus mener at strategisk arbeid med gudstjenestefornyelse må forholde seg til de rammene som en grunnleggende ritefor-

ståelse legger opp til. Det er viktig at gudstjenesten ikke forsøker å framstå som en enkeltstående "happening". Gudstjenestefelleskapet er kalt til å være av en annen karakter. Dersom gudstjenesten framstår som et underholdnings- eller pedagogisk prosjekt, kan menigheten reduseres til publikum eller objekt for læring. Denne typen gudstjenester formidler underholdning, eventuelt informasjon, snarere enn relasjon. Den kristne kirke samles imidlertid ikke om et minne eller en flink prest, men om et nærvær. "For hvor to eller tre er samlet i mitt navn, er jeg midt i blant dere" (Matt 18:22). Modèus mener det er særlig to sammenhenger hvor gudstjenesten motsvarer en form for causa. Det er som ukemarkør i naturens syklus og som bekreftende ritual for et mer eller mindre langsiktig felleskap. Siden gudstjenesten som ritual har sin styrke innenfor nettopp *regelmessighet* og *relasjonsbygging*, ligger kjerneutfordringene til gudstjenestefornyelse i dette landskapet.

Rom og relasjoner

Jeg tror Modèus har identifisert noen viktige markører i arbeidet med å skape levende gudstjenestefelleskap. Etter nærkontakt med Sjømannskirken gjennom flere år mener jeg noe av organisasjonens suksessfaktor ligger her: Man har gjennom generasjoner satset på å bygge felleskap og skape møteplasser preget av åpenhet og en inkluderende holdning. "Det skal lukte av hjemmebak til kirkekaffen. Og når folk kommer, må man ha vett til å ta i mot dem," sier Thor. "Det hellige og det menneskelige hører sammen, og dette var noe som slo meg på sjømannskirka. Det var tilsynelatende så kort vei mellom de to. Det var noe så godt og sterkt ved det, og jeg ble veldig opptatt av at gudstjenesten må være knyttet til livet. Vi hadde for eksempel alltid kirkekaffe etter gudstjenesten, og jeg oppdaget at man kan ikke bare spise kakestykker i full fart. Du må ha tid til å snakke. Det er like viktig som det åndelige."

Det er ikke bare Thor som er opptatt av rammene rundt liturgien og gudstjenestens atmosfære ("inneklimate"). Martin Modèus sier det rett ut: Det er ikke den enkelte gudstjenestefornyelse eller liturgiske profil som er avgjørende

for gudstjenestefornyelse, men at det finnes *fungerende relasjoner i menigheten*.

Dersom dette medfører riktighet, må vi spørre oss hva dette innebærer for norske menigheter. Hvilke utfordringer reiser det i forbindelse med prosessen rundt Lokal grunnordning? Kanskje må stab og menighetsråd begynne med å snakke om hvordan det faktisk oppleves når fellesskapet møtes? Hvordan opplever de som ofte kommer til gudstjeneste, fellesskapet og liturgien? Og de som kommer sjelden eller aldri, hva skyldes det? Hva lengter de etter? Denne typen samtaler er det viktig å sette av tid til i prosessen med Lokal grunnordning.

Rom og relasjoner

Siden opprettelsen i 1863 har Sjømannskirken vært opptatt av å bygge kirker med leseværelse, en form for kirkestue. Det handler om å skape rom som legger til rette for gode møter mellom mennesker. "Leseværelset representerer en måte å være kirke på," sier Thor. Han mener Sjømannskirkens fokus på *gjestfrihet* smitter over på gudstjenestens atmosfære. Dette bidrar videre til å skape bredde i hvilken type folk som møtes på kirka, og gjør noe med stemningen. "Man møter folk som man ikke så ofte møter i en norsk kirkesetting, folk som er litt i periferien, men på kirka kommer de. Jeg husker for eksempel en av trailersjåførene som kalte seg 'skapkristen'. Det er noe med å være et hjem borte fra hjemmet, som generalsekretæren snakket så mye om. Det tenker jeg mye på, hvordan vi skal få til det i Norge også," sier Thor.

Han setter stor pris på mangfoldet som dukker opp på "kjerka", og framhever "de to bord" som står sentralt på Sjømannskirken. For mange nordmenn i utlandet er det erfaringen fra fellesskapet rundt kaffebordet som er avgjørende for at det etter hvert oppleves naturlig å delta ved nattverdbordet. "Det er noe med å spise og drikke rundt et bord, og det var noe vi hadde mye av på sjømannskirka. Her hjemme er det liksom annen kultur på det der," sier Thor.

Han er opptatt av at folk i Norge har en tendens til å handle ut fra det etablerte mønster man gjennom årene har blitt en del av. Dette

kan det være krevende å bryte ut av. Det er derfor viktig at kirken arbeider med å skape involverende strukturer som leder inn i gudstjenesten. En måte å gjøre dette på er å arbeide med gudstjenestegrupper. Dette forutsetter kjennskap til folk og det enkelte sted. På spørsmål om hvilke viktige impulser Thor har tatt med hjem fra Sjømannskirken, svarer han: "Jeg tror nok jeg har blitt flinkere til å lytte. Det er noe med å bli kjent et sted. Jeg måtte lære å bli sjømannsprest – lære om stedet, historien og det som sitter i veggene. Man kan ikke bare komme durende. Jeg er sikkert ikke så flink som jeg burde, men jeg har blitt mer oppmerksom på de greiene der. Det er noe med å være litt ydmyk. Mange prester er verdensmestere, de vet liksom akkurat hvordan det skal være, men jeg er blitt opptatt av at presten skal ha store ører og liten munn. Jeg tror i grunnen Den norske kirke trenger å lytte mer."

Dette innspillet kan det være verdt å reflektere over i arbeidet med lokal gudstjenestefornyelse. Hva skal arbeidet med fleksibilitet, stedegen-gjøring og involvering bety konkret? Hvem er meningsberettiget i denne "brede" samtalen? Hva vil det si at noe er stedegent, og hvordan skal vi bygge fellesskap? Det er ingen opplagte svar på disse spørsmålene. Det som er sikkert er at prosessen inviterer til aktiv lytting, og at dette forutsetter både trygghet og vilje til å delta i samtalen. Fram til nå har nok mange i norske menigheter kjent på forlegenhet over å skulle snakke om gudstjenesten. Den har vært prestens bord. Med gudstjenestereformen endres dette.

Oppsummering

Jeg har i denne artikkelen forsøkt å reflektere over noen av de valgene norske menigheter står overfor i arbeide med Lokal grunnordning. Utfordringen stikker dypere enn til ytre valg om hvorvidt man skal stå eller sitte under siste salme. Jeg tror den grunnleggende utfordringen er knyttet til hvorvidt Den norske kirke kan utvikle gudstjenestefellesskap der den enkelte kan modnes som menneske, fordypes i troen og får hjelp til å leve sitt liv som kristen og medmenneske. Jeg tror det er avgjørende at gudstjenesten hjelper oss til å sammenholde

disse perspektivene. En gudstjeneste som ikke søker et uttrykk som favner hele menneskelivet, framstår som en blek utgave av seg selv.

Motivasjonen for å tenke relasjonelt om gudstjenesten ligger i dobbelte kjærlighetsbud: "Du skal elske Herren din Gud av hele din kraft og av all din sjel, og din neste som deg selv." I dette budet sammenholder Jesus menneskets relasjon til Gud, menneskets relasjon til nesten og menneskets relasjon til seg selv. Skal gudstjenesten framstå som et fellesskap som mennesker forplikter seg på over tid, tror jeg det avgjørende at gudstjenesten tar på alvor at vi lever i dette relasjonelle triangelet. Svekket en eller flere av disse dimensjonene, reduseres muligheten for at gudstjenesten kommer i berøring med våre liv.

Gudstjenestereformen legger opp til å forstå gudstjenesten som *møtested*. Kanskje må vi framover fokusere på flere nivå samtidig: I gudstjenesten møter vi den oppstandne og nærværende Kristus. Det er dette møtet som konstituerer den kristne kirke. Gudstjenesten er

samtidig stedet for menneskets møte med seg selv og sitt eget liv. Dette møtet danner i neste omgang grunnlag for menneskets møte med den øvrige skapningen. Denne relasjonelle måten å tenke om gudstjeneste på kan bidra til at søndagens gudstjeneste framstår enda tydeligere som kirkens hjerteslag – til et sted vi kan bo med hele vårt liv.

5. Litteratur

- Den norske kirkes gudstjenestebok, Eide Forlag 2011.
Modeus, Fredrik: *Mod att vara kyrka*, Verbum forlag, Stockholm 2005.
Modeus, Fredrik: *Längta efter liv. Forsamlingsvekst i Svenska kyrkan*, Verbum forlag, Stockholm 2009.
Modeus, Martin: *Menneskelig gudstjeneste. Om gudstjenesten som relation og ritual*, Forlaget Alfa, København 2007.
Mosdøl, Hallvard Olavson: *Hiawatha av Kragerø. Menighetsutvikling i folkekirken. Impulser fra Sjømannskirken*, Verbum, Oslo 2008.

Noter

- 1 Artikkelforfatteren var ansatt som sjømannsprest/kapellan i London fra 2001–2007.
- 2 Samtalen med Thor er hentet fra intervju jeg gjorde med hjemvendte sjømannsprester sommeren 2006.